

"ON OLLUT TÄRKEÄÄ SAADA YHTEYS TOISIIN AIKUISIIN"

Kielitaidon puute, matala koulutustaso ja jatkuva kotonaolo lasten kanssa eristivät **Elvetien**, **Shielanin** ja **Khadron** vuosiksi yhteiskunnasta monen muun maahanmuuttajaäidin tavoin.

Yhden naisen idea muutti heidän elämänsä ja toi siihen uusia mahdollisuuksia, iloa, rohkeutta ja itseluottamusta.

IINA ALANKO, KUVAT SAMPO KORHONEN

Kun kosovolainen **Elvetie Hoti**, 36, muutti Suomeen yhdeksän vuotta sitten, hänen elämänsä muuttui kertaheitolla täysin toiseksi. Kotona Kosovossa Elvetiellä oli ollut ympärillään suuri suku ja kahdeksan sisarusta perheineen. Täällä häntä odottivat tuntematon maa ja tuore aviomies, joka oli Kosovon sodan aikaan saanut Suomesta turvapaikan ja oli jo kotoutunut tänne.

– Kotiin Kosovoon jäi myös halvaantunut äitini, josta olin pitänyt huolta 12 vuoden ajan, Elvetie kertoo hiljaisella, lähes kuiskaavalla äänellä Vantaan Länsimäessä sijaitsevassa kodissaan, jonka remonttialalla työskentelevä aviomies on kunnostanut.

Elvetien koulutie oli päättynyt peruskoulun jälkeen äidin halvaantumiseen.

– Vanhin sisareni oli jo naimisissa ja nuoremmat siskoni vielä koulussa. Minä olin naimattomana sopivin äitiä hoitamaan. Vaikeinta lähtemisessä olikin äidin jättäminen.

Pian Suomeen saavuttuaan albaniaa äidin kielenään puhuva Elvetie ilmoittautui suomen kielen kursseille.

– Kävin tunneilla kolmekin kertaa viikossa. Korvani oli juuri ehtinyt tottua suomen kieleen ja olin oppinut sen alkeet, kun esikoistyttäreemme, nyt 9-vuotias **Leonita** syntyi.

Elvetie jäi kotiin hoitamaan tyttärtään. Vajaat kaksi vuotta myöhemmin perheeseen syntyi poika, nyt 7-vuotias **Artor**.

Seurasi maahanmuuttajanaishelle aika tavallinen tarina: pieniä lapsia hoitaessa elämä kapeutui kotiin ja lähiympäristöön. Kun naapurit tervehtivät, Elvetietä ujoitutti virheiden pelossa vastata. Kouluvuosina opittu englantikin oli unohtunut – kommunikointikieltä suomalaisten kanssa ei yksinkertaisesti ollut.

Elvetie ei kuitenkaan antanut periksi. Kun Artor täytti kolme ja molemmat lapset saivat paikan päiväkodista, Elvetie kävi vielä vuoden mittaisen suomen kielen kurssin.

– Kielitaitoni arvioitiin sen jälkeen aika matalaksi. Odotin, että minua olisi ohjattu eteenpäin, mutta kukaan ei enää koskaan ottanut minuun yhteyttä. ▶

Koulutuksessa on täh-
dennetty, että maahan-
muuttajaäitien pitää
puhua lapsilleen omaa
äidinkieltään. Elvetie
Hoti lukee tyttärelleen
Leonitalle joka ilta
albaniankielisiä kirjoja,
joita he ovat ostaneet
kesälomamatkoiltaan
Kosovosta.

YHTEISKUNTA

Elvetie (edessä vas.) osallistuu yhä suomen kielen tunteille. Äidit ovat päässeet mukaan koulun arkeen ja juhlaan, moni esimerkiksi elämänsä ensimmäistä kertaa ohjattuun liikuntaan.

Kielitaito ei päässyt kehittymään, koska yhteydenpito ulkomaailmaan ja esimerkiksi viranomaisiin sujui luontevasti suomea hyvin puhuvan miehen kautta. Tämäkin haastattelu käydään tulkin välityksellä.

Kantasuomalaisia tuttavuuksia ei Elvetiellä ollut, ystävistä puhumattakaan. Täällä asumisessa vaikeinta onkin ollut ystävien puute.

– Vaikka menin naimisiin rakkaudesta ja muutin Suomeen omasta tahdostani, oli raskasta tulla isosta perheestä tänne yksinäisyyteen, Elvetie sanoo.

Kielitaidottomuus esti myös tehokkaasti Elvetien muuta kotoutumista. Hän oli vieras vieraalla maalla.

Vuodet kuluivat, ja esikoistytär Leonitan tuli aika aloittaa koulu. Kun Elvetie saattoi tyttärtään tämän ensimmäisenä päivänä kouluun, hän näki infolapun, jossa kerrottiin Länsimäen koululla alkavasta Äidit mukana -hankkeesta.

– Täytin ilmoittautumiskavakkeen saman tien ja annoin sen Leonitan opettajalle. Olin to-

SEURASI MAAHANMUUTTAJANAISELLE AIKA TAVALLINEN TARINA: PIENIÄ LAPSIA HOITAESSA ELÄMÄ KAPEUTUI KOTIIN. KUN NAAPURIT TERVEHTIVÄT, ELVETIETÄ UJOSTUTTI VIRHEIDEN PELOSSA VASTATA.

della iloinen, koska tiesin, että se avaisi ovet johonkin suuntaan. Ja niin se tekikin.

Keväällä 2017 Vantaalla päätettiin kokeilla jotain uutta. Monenlaista ammatillista koulutusta tarjovalla, Porvoon ja muutamien muun Uudenmaan pikkukunnan omistamalla Careerilla oli päättyvässä projektissa, jossa maahanmuuttajia oli koulutettu Vantaan Länsimäen koulussa koulunkäynninohjaajiksi työvaltaisesti, oikeissa luokissa oikeiden oppilaiden kanssa.

Pitkään erilaisia ammatillisia koulutuksia suunnitellut projektipäällikkö **Minna Perokorpi-Sulin** ja Länsimäen koulun silloinen rehtori **Riitta Reinikainen** summasivat projektin tu-

loksia. He olivat yhtä mieltä siitä, että se oli hyödyttänyt nimenomaan maahanmuuttajalapsia.

Minna Perokorpi-Sulin on maahanmuuttajanaisia tukevien hankkeiden ideoija ja alkuunpanija.

– Äidit ovat avainasemassa siinä, kuinka perhe suhtautuu koulunkäyntiin ja kouluttautumiseen. Maahanmuuttajaperheissä ongelmana on kuitenkin usein se, että kouluympäristö on äideille täysin vieras, Minna kertoo.

Minna alkoi miettiä pitkään kotona olleita, usein kielitaidottomia, työmarkkinoiden ja koko yhteiskunnan ulkopuolelle jääneitä äitejä. Kuinka heitä saisi mukaan kouluun auttamaan paitsi lapsiaan myös itseään?

– Heti alussa syntyi ajatus äitien jatkokouluttamisesta, työkokeilusta ja nopeasta poluttamisesta työelämään ja sitä kautta yhteiskuntaan, Minna kertoo.

Hän hahmotteli mallin, jossa maahanmuuttajaäidit tutustuisivat ensin puolen vuoden ajan suomalaisen koulujärjestelmään ja opiskelisivat kolmena arkipäivänä omien ekaluokkalaistensa luokissa perustaitoja, suomen kieltä ja matematiikan alkeita. Yhtenä päivänä äideillä olisi omaa suomen kielen opetusta ja puhumisen harjoittelua omassa ryhmässään.

Jokaiselle äidille luotaisiin hänen omien toiveidensa mukainen

Shielan Hosen Raza pääsi elämänsä ensimmäistä kertaa töihin kodin ulkopuolelle, kun hän aloitti työkokeilun Vantaan Lehtikuusen koulun keittiössä.

koulutus- ja työllistymissuunnitelma. Hankkeen toisella vuosipuoliskolla äidit pääsivät työkokeiluun valitsemalleen alalle. Ehkäpä tällainen koulutus voisi jopa olla osavastaus työmarkkinoiden kohtaamattomuusongelmaan ja maahanmuuttajaäitien korkeaan työttömyyteen.

– Esittelin ajatuksiani Riitalle. Hän oli avarakatseinen ja piti ideaa loistavana. Sitten Vantaan kaupunki nappasi ideasta kiinni. Kaksivuotinen rahoitusjärjestyi Euroopan sosiaalirahaston ESR:n kautta, Minna kertoo.

Koko maailman mitassa ainutlaatuinen hanke oli syntynyt.

ELVETIE OLI yksiseitsemästä ensimmäisestä maahanmuuttajaäidistä, jotka syksyllä 2017 aloittivat opinnot Careerian ja Vantaan kaupungin Äidit mukana -yhteishankkeessa. Länsimäen koululla kokoontuvaa ryhmää alkoi vetää Careerian hanketyöntekijä **Maija Tanneraho**.

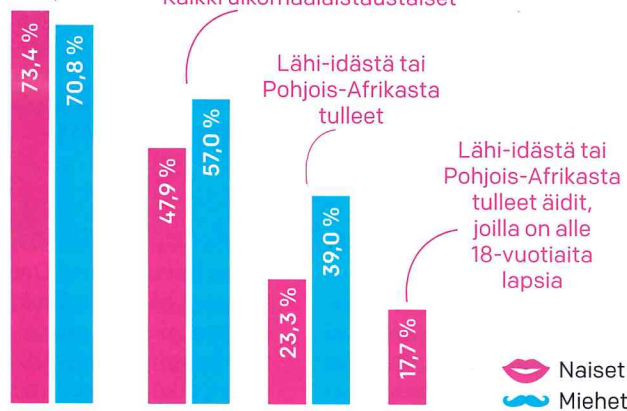
– Alussa suurin osa äideistä oli hyvin ujoja ja arkoja. Tunneille tultiin vakavina ja ilmeettöminä. Mutta kovin monta viikkoa ei mennyt, kun rohkeus olla ja yrit-

Suomalaistaustaiset

Kaikki ulkomaalaistaustaiset

Lähi-idästä tai Pohjois-Afrikasta tulleet

Lähi-idästä tai Pohjois-Afrikasta tulleet äidit, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia

TYÖLLISYYS SUOMESSA VUONNA 2017

Maahanmuuttajanaisten työllisyysprosentti pysyy sitkeästi alempana kuin muulla väestöllä. Tiedot vuodelta 2017, lähde Tilastokeskus.

tää nousi esiin, Maija muistelee Elvetien kotisohvalla.

Äitien pääsyä koululle helpotettiin muun muassa järjestämällä koululle lastenhoitoa – Careerian lähihoitajaopiskelijoita – äitien koulutuntien ajaksi. Näin tunneille pääsivät mukaan nekin äidit, joilla oli vielä pieniä lapsia kotona.

– Hyvin nopeasti aloimme kannustaa äitejä hankkimaan lapsilleen päiväkotipaikkoja. Se

on tärkeää lasten kannalta: maahanmuuttajalasten koulutie on sujuvampi, jos he ovat osallistuneet varhaiskasvatukseen ja oppineet siellä koulussa tarvittavia ryhmätyö- ja muita perustaitoja, Maija sanoo.

Olen nainen osa hanketta oli löytää jokaiselle ryhmän äidille oma, juuri hänelle sopiva polku opiskelu- tai työelämään.

– Äitien koulutustaustat ja kielitaito vaihtelevat hyvin paljon.

Siksi polku on joillakin suurempi, toisilla se kulkee mutkien kautta, Maija kertoo.

Elvetien toiveena oli päästä hoitamaan lapsia – sen hän osasi jo valmiiksi. Keväällä 2018 hän pääsikin puoleksi vuodeksi työkokeiluun Vantaalla sijaitsevaan päiväkotiin. Kokeilu sujui kaikkien osapuolten mielestä oikein hyvin ja mukavasti.

Muutamaa kuukautta myöhemmin tapahtui se, mikä koko hankkeen tavoitteena oli ollutkin: tutusta päiväkodista otettiin yhteyttä, koska Elvetie haluttiin sinne nyt oikeisiin töihin.

– Keikkatyöt alkoivat maaliskuun lopussa, ja olen saanut olla siellä viikoittain useita päiviä. Olen hyvin onnellinen, kun ei tarvitse enää olla päiviä kotona, Elvetie kertoo.

Elvetie on saanut päiväkodista paitsi työkavereita myös ensimmäisen suomalaisen ystävänsä, juuri eläkkeelle jääneen **Lean**.

– Mielialani on noussut ja itse-tuntoni vahvistunut. On ollut tärkeää saada yhteys toisiin aikuisiin, joiden kanssa voi jakaa asioita. Ihminen tarvitsee mui-

YHTEISKUNTA

Abdi Khadro Mohamed on työkokouksessa poikansa Abdullahin luokassa ja miettii, lähtisikö opiskelemaan koulunkäynninohjaajaksi.

ALUKSI PELKKÄ KYNÄN KÄDESSÄ PITELEMINENKIN TUNTUI SHIELANISTA OUDOLTA. HELPPOA EI MYÖSKÄÄN OLLUT OPETELLA LUKEMAAN KIELELLÄ, JOTA EI OSANNUT EDES PUHUA.

takin sosiaalisia suhteita kuin oman puolisonsa, Elvetie sanoo.

Työyhteisön jäseneksi pääseminen on ollut tärkeää myös kielitaidon kehittymisen kannalta.

– Tuntuu, että olen kehittynyt ihan huimasti, Elvetie hymyilee ja kääntää katseensa Maijaan.

– Suuri kiitos tästä kaikesta kuuluu Maijalle. Hän on ollut minulle kuin sisko.

Maija hymyilee. Hän on nähnyt selvästi maahanmuuttajajäsenissä tapahtuneen voimaantumisen ja itsetunnon kasvun.

– Elvetiekin oli aluksi aika ujo, mutta nyt hän on puhjennut kukkaan. Hän on saanut valtavasti uutta rohkeutta ja itsetuntoa – hänen äänestään kuulee, että hän on todella iloinen ja onnellinen, Maija iloitsee.

ENSIN TULEE KOUKEROINEN S......ja sen jälkeen h. Sitten i.

Iin jälkeen **Shielan Hosen Raza** katsoo kirjoittamaansa kuin arvioiden, tuliko kirjaimetaliian iso. Kun koko nimi on paperilla, Shielan työntää vihkon pöydän yli.

– Käsiala on vähän ruma, opin vasta vähän aikaa sitten kirjoittamaan, hän sanoo ja hymyilee.

Pian 37-vuotias Shielan ehti asua ja elää Suomessa kymmenen vuotta osaamatta lukea tai kirjoittaa. Suomen kieltäkään Shielan ei osannut kuin muuttaman sanan verran ennen viime syksyä, jolloin hän meni mukaan Vantaan Hakunilassa sijaitsevan Lehtikuusen koulun Vanhemmat mukaan kouluun-ryhmään.

Hanke oli jatkoa odotukset ylittäneelle Äidit mukana -projektille sekä Careerian ja Vantaan kaupungin yhteistyölle.

Sana hyväksi koetusta kursista oli maahanmuuttajien keskuudessa levinnyt, ja mukaan ilmoittautui jo 19 äitiä.

– Nyt näkökulma oli entistä enemmän kotoutumisen edistämässä, projektia vetävä Careerian hanketyöntekijä **Niina Meriläinen** kertoo.

Shielan sai tiedon ryhmästä tuolloin 9-vuotiaan esikoispoika-

kansa **Bavon** kautta. Opettaja oli kertonut hänelle ryhmästä, joka oli suunnattu kotona oleville maahanmuuttajajäsenille, ja kysynyt, eikö Shielankin haluaisi mukaan.

Shielan innostui. Myös hänen elämänsä oli pyörinyt pitkään vain kodin ja perheen ympärillä.

Kun Shielan ja hänen miehensä vuonna 2008 saapuivat Suomeen sotien runtelema Irakista, Bavo oli alle vuoden ikäinen ja Shielan uudelleen raskaana.

Kaikille Suomeen tuleville pakolaisille ja maahanmuuttajille tarjotaan ensimmäisinä maasooluvuosina kotoutumiskoulutusta. Siihen kuuluu muun muassa suomalaisten yhteiskunta- ja työelämätaitojen sekä suomen tai ruotsin kielen opiskelua. Koulutuksen tarkoituksena on antaa aikuisille maahanmuuttajille paremmat edellytykset kotoutua

maahan ja osallistua suomalaisen yhteiskuntaan.

Shielanin mies osallistui kotoutumiskoulutukseen ja oppi suomen kielen alkeet, mutta Shielanilta tärkeä koulutus sujahti ohi. Syitä oli useita: Shielan oli luku- ja kirjoitustaidoton eikä ollut koskaan käynyt päivääkään koulua. Hänellä oli kaksi pientä lasta sekä selkäytimessä eläimen malli, jossa miehet toimivat yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä ja naiset pysyvät kotona jälkikasvuun hoitamassa.

Kun lapsia syntyi vielä kaksi lisää, Shielanin kotiäitiys sietöitiin taas vuosiksi eteenpäin.

On vaikeaa edes kuvitella, milaista luku- ja kielitaidottoman maahanmuuttajan elämä on.

– Tein kaikki asiat mieheni kanssa, en mennyt yksin edes ruokakauppaan, Shielan kertoo.

– Kun päiväkodista tai koulusta tuli lasten mukana tietoa paperilla, mieheni käänsi ne minulle tai hoiti asian itse.

Vanhemmat mukaan kouluun-ryhmässä kaikki oli Shielanille uutta. Aluksi pelkkä kynän kädessä piteleminenkin tuntui oudolta. Helppoa ei myöskään ollut opetella lukemaan kielellä, jota ei osannut edes puhua.

Runsaassa puolessa vuodessa Shielan on kuitenkin edennyt huomasti.

– Nyt osaan aakkoset ja numerot 19:ään saakka. Rakastan lukemista, Shielan sanoo ylpeänä.

Vaikka Shielan yhä tarvitsee tulkkia monissa tilanteissa, kuten tässä haastattelussa, hän ymmärtää ja puhuu suomea jo auttavasti.

– Silmäni on avattu. Pystyn nyt soittamaan itse päiväkotiin, jos lapsi on kipeä. Pystyn hoitamaan lasten kouluasioita itsenäisesti, ilman mieheni apua. Välillä mietin, olenko se oikeasti minä, Shielan sanoo.

Lapsetkin ovat huomanneet äidissä tapahtuneen muutoksen. – Äiti on nyt iloisempi kuin ennen, haastattelua vieressä seurannut Bavo sanoo ja pikkusisko **Lolan** nyökkäilee innokkaasti.

Kurssilla on puhuttu paljon koulun merkityksestä ja siitä, että lapsille on tärkeää lukea ääneen. Shielanin omassa lapsuudenkodissa ei ollut kirjoja, mutta nyt lukeminen kuuluu perheen jokapäiväisiin rutiineihin.

– En vielä osaa lukea niitä kunnolla, mutta keksin tarinat itse, Shielan kertoo.

Shielanin toiveet tulevasta työurasta suuntautuvat ruoanlaittoon ja leipomiseen. Ne tuntuvat ainakin aluksi luontevimmilta – vieraille katettu pöytäkin hetku baklavasta ja muista itse tehdyistä herkuista.

Huhtikuun alussa Shielan pääsi elämänsä ensimmäistä kertaa töihin kodin ulkopuolelle. Lehtikuusen koulun keittiön työkokeilussa hän opettelee keittiöapulaisen tehtäviä elekielen avulla ja mallin mukaan tekemällä.

– Olen hyvin iloinen harjoittelupaikastani. Nyt minun ei enää tarvitse olla kotona päivisin. Mene töihin joka aamu puoli tuntia ennen työaikani alkamista vain kuuntelemaan muita ja oppimaan heiltä, Shielan sanoo.

Haaveitakin on. Shielan suunnittelee käyvänsä peruskoulun kahdessa kolmessa vuodessa ja kouluttautuvansa sen jälkeen kokiksi tai leipuriksi.

– En halua enempää lapsia, vaan nyt haluan opiskella. Sen aloittaminen ei ole koskaan liian myöhäistä, Shielan sanoo päätäväisesti.

SOMALIALAINEN Abdi Khadro Mohamed, 43, sen sijaan on jo vähän väsynytkin koulunkäyntiin. Tai ainakin kurssiin, jotka eivät koskaan johda mihinkään.

Khadro on asunut Suomessa vuodesta 1993, jo suurimman osan elämästään. Tänne saapuessaan hän oli vasta viidenkuudentoista, mutta kainalossaan hänellä oli jo kaksi pientä poikaa, vauva- ja taaperoikäiset.

koulussa ja kurseilla ja ollut työharjoitteluissa eri paikoissa, pidempiaikaista työtä hän ei ole onnistunut löytämään. Raskaiksi kokemiinsa vanhain- tai päiväkotitöihin Khadro ei edes haluaisi takaisin.

Khadron isommat pojat ovat jo aikuisia, mutta kuopus meni vasta viime syksynä kouluun. Se ei sujunut yhtä helposti kuin vanhemmilla veljillä, ja opettaja **Nardin Hautajärven** ehdotuk-

KUN NAISET OVAT PÄÄSSEET YHTEISKUNTAAN, KOULUTUKSEEN JA TYÖELÄMÄÄN KIINNI, NÄLKÄ KASVAA. "KUN YKSI ETAPPI ON SAAVUTETTU, AINA VOI KOULUTTAUTUA ETEENPÄIN."

– Naimisiin olin mennyt pari vuotta aiemmin, 13-vuotiaana. Se oli Somaliassa tavallista, Khadro kertoo.

Miestään Khadro ei nähnyt sen koommin, vaikka tämän piti tulla Suomeen heti kun saisi kassaan rahat matkalippua varten. Suomen sijaan mies hankkikin lipun Yhdysvaltoihin ja jäi sinne.

Yksinhuoltajuutta kesti 12 vuotta. Sitten Khadro meni uudelleen naimisiin ja sai kaksi poikaa, joista nuorempi kuoli.

– Sitten uusikin mies lähti, ensin Meksikoon ja sitten Kanadaan, eikä aio tulla takaisin, Khadro kertoo ja kohauttaa surullisena olkapäitään.

Vuodet nuorena yksinhuoltajana, maahanmuuttajana ja musliminaisena eivät ole olleet Khadrolle helppoja. Vaikka hän puhuu suomea hyvin, on käynyt

sesta Khadro tuli silloin tällöin mukaan tunneille rauhoittamaan levotonta poikaansa.

Opettajalta Khadro kuuli Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeesta ja ilmoittautui mukaan Niinan vetämään ryhmään.

Kielitaitonsa ja työkokemuksensa puolesta Khadro kuuluu ryhmän priimuksiin. Huhtikuun alusta lähtien hän on ollut työkokeilussa poikansa luokassa.

– Työkokeilun aikana Khadro voi miettiä, lähtisikö hän Careerian vuoden kestävään työvaltaiseen koulunkäynninohjaajan koulutukseen, Niina kertoo.

Joskus oman paikan ja alan löytymiseen voi mennä vuosia.

– Meidän hankkeissamme äidit ohjataan vähän kädestäkin pitäen juuri sinne, minne he haluavat ja toisaalta missä he voivat työllistyä.

Monet työvoimapulasta kärsivät ammatit ovat sellaisia, joissa vähäinenkin kielitaito riittää. Niihin voidaan helposti täsmäkouluttaa myös suomea heikommien osaavia työntekijöitä.

– Esimerkiksi puhdistuspalvelualalla ja avustajavissa työtehtävissä on tulevaisuudessa varmasti paljon töitä, Niina sanoo.

Khadro hymyilee vinosti.

– Siivoojana pitää tehdä työtä yksin. Se on piilopaikka.

Ja mihinkään piilopaikkaan Khadro ei enää halua.

Niina onkin huomannut, että kun naiset ovat päässeet yhteiskuntaan, koulutukseen ja työelämään kiinni, nälkä kasvaa.

Se on Niinan mielestä vain hyvä asia.

– Kun yksi etappi on saavutettu, aina voi kouluttautua eteenpäin. ☺

MALLIKSI KOKO SUOMEEN?

Kun Äidit mukana -kurssilaisia vuoden kestäneen koulutuksen ja työharjoittelun lopuksi testattiin, huomattiin, että he olivat päässeet samoihin tuloksiin kuin kahden vuoden mittaisessa kotoutumiskoulutuksessa.

– Pystyimme siis leikkamaan kotokoulutuksen aikaa puoleen, kertoo Careerian projektipäällikkö **Minna Perokorpi-Sulin**.

Kuntien ja valtion kustannuksia säästävä malli onkin herättänyt suurta mielenkiintoa ympäri Suomea, myös koska maahanmuuttajaäidit ovat pitkään olleet yksi vaikeimmin työllistettävistä väestöosista.

– Äidit ovat pääosassa perheen ajatusmaailman muokkaamisessa ja eteenpäin katsomisessa. Se, että saamme maahanmuuttajaäidit mukaan kouluttautumaan, nostaa koko perheen sosioekonomista asemaa ja asennetta kouluttautumiseen, työntekoon ja pärjäämiseen, Minna sanoo.

Koska työvoimapula tietyillä aloilla on suuri, myös työnantaja on valmis tulemaan vastaan ja ottamaan huomioon maahanmuuttajaäitien erityistoiveita ja -tarpeita. Esimerkiksi keittiöalalla osa työnantajista on jo hankkinut työvaatetukseen musliminai-